MALTA

QORTI CIVILI

PRIM' AWLA

(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tal-5 ta' Gunju, 2014

Rikors Numru. 14/2014

Ines mart Francesco Saverio *sive* Frank **CALLEJA** u, għal kull interess li jista' jkollu, l-istess Francesco Saverio *sive* Frank Calleja

vs

IL-KUMMISSARJU TAL-ARTIJIET, Awtorita' ta' Malta dwar it-Trasport u l-Avukat Ġenerali

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fit-18 ta' Frar, 2014, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissra, ir-rikorrenti talbu li l-Qorti (a) ssib li l-intimati lkoll flimkien jaħtu għall-ksur tal-jedd fundamentali tagħhom kif imħarsin fl-artikoli 6 u 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali (aktar 'il quddiem imsejħa "il-Konvenzjoni") u tal-artikolu 37 tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta (aktar 'il quddiem imsejħa "il-Kostituzzjoni"); u (b) tagħti rimedju xieraq u opportun, u dan jekk hemm bżonn billi anke timponi penali għal kull jum li jgħaddi sa dakinhar li huma jingħataw il-kumpens lilhom dovut mil-liġi u kif ordnat mill-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza tagħha tal-14 ta' Frar, 2011 u biex tikkundanna lill-intimati jħallsuhom kumpens bħala danni morali u non-pekunjarji biex jagħmlu tajjeb għat-tbatija minnhom imġarrba minħabba d-dewmien fil-ħlas lilhom tal-kumpens dovut. Talbu wkoll l-ispejjeż;

Rat id-degriet tagħha tad-19 ta' Frar, 2014, li bih ordnat in-notifika tal-atti lill-intimati u qiegħdet ir-Rikors għas-smigħ tat-12 ta' Marzu, 2014;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-Awtorita' intimata fis-7 ta' Marzu, 2014, li biha laqgħet għall-azzjoni tar-rikorrent billi, b'mod preliminari, (i) ġibdet l-attenzjoni li llum il-ġurnata hija ġġib l-isem ta' "Awtorita' għat-Trasport f'Malta", billi (ii) eċċepiet il-ġudikat fir-rigward tal-mertu tal-kawża tal-lum, u billi (iii) qalet li r-rikorrenti setgħu u messhom inqdew b'rimedji ordinarji minflok iressqu din l-azzjoni ta' sura straordinarja. Fil-mertu laqgħet billi qalet li t-talbiet tar-rikorrenti mhumiex mistħoqqa u dan għaliex qalet li hija ma kienet qatt ordnata minn ħadd biex fi żmien tliet xhur tagħmel dak li kellu jsir biex ir-rikorrenti jingħataw il-kumpens, u għaldaqstant hija

ma tista' taħti għall-ebda nuqqas min-naħa tagħha jekk kemm-il darba sallum ir-rikorrenti għadhom ma ngħatawx dak il-kumpens;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-Kummissarju intimat u mill-Avukat Ġenerali intimat fil-11 ta' Marzu, 2014, li biha laqgħu għall-azzjoni tar-rikorrenti billi, b'mod preliminari, qalu li l-Avukat Ġenerali ma kienx messu tħarrek għaliex mhux il-kontradittur leġittimu tal-azzjoni tar-rikorrenti u dan billi t-teħid ta' pussess ta' artijiet, il-formazzjoni tat-toroq u l-ħlas ta' kumpens mhumiex fost is-setgħat li tagħtih il-liġi, u jmissu jinħeles milli jibqa' fil-kawża. Fil-mertu, laqgħu billi qalu li t-talbiet tar-rikorrenti ma jmisshomx jintlaqgħu għaliex il-proċess formali tat-teħid tal-art u l-għoti tal-kumpens inbeda bla tnikkir wara negozjati fit-tul li nżammu mal-istess rikorrenti u li l-liġi nnifisha tagħti r-rimedju dwar il-ħlas tal-kumpens xieraq u mistħoqq. Jonqos li r-rikorrenti jagħtu, permezz tal-avukat tagħhom, it-tagħrif meħtieġ biex il-Kummissarju intimat ikun jista' jressaq l-offerta tiegħu ta' kumpens għall-konsiderazzjoni tal-istess rikorrenti, hekk kif juru li tassew huma s-sidien tal-art milquta bit-teħid;

Rat id-degriet tagħha tat-12 ta' Marzu, 2014[1], li bih ordnat li, qabel kull ħaġa oħra, ssir it-trattazzjoni u tingħata sentenza dwar it-tielet (l-eċċezzjoni tal-ġudikat) u r-raba' (l-eċċezzjoni dwar l-għażla ta' din il-Qorti li ma tismax il-kawża minħabba li r-rikorrenti naqsu li jinqdew b'rimedji oħrajn li tagħtihom il-liġi) eċċezzjonijiet preliminari tal-Awtorita' intimata;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet dwar l-imsemmija żewġ eċċezzjonijiet preliminari;

Rat id-degriet tagħha tas-7 ta' Marzu, 2013[2], li bih tat żmien lir-rikorrenti biex jiddikjaraw b'nota dwar kif kien beħsiebhom jirregolaw irwieħhom dwar l-imsemmija eċċezzjoni preliminari;

[1] Paġ. 76 tal-proċess
[2] Paġ. 48 tal-proċess

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tat-2 ta' April, 2014, li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza dwar l-imsemmija eċċezzjonijiet preliminari;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni dwar ilment ta' ksur tal-jedd fundamentali għat-tgawdija bil-kwiet ta' possedimenti, għall-ħarsien mit-teħid ta' proprjeta' b'kumpens xieraq u għall-għoti ta' smigħ xieraq fi żmien raġonevoli. Ir-rikorrenti jgħidu li, bħala sidien ta' art fil-Marsa, ġarrbu ksur tal-jeddijiet fundamentali tagħhom għaliex, minkejja li ngħatat sentenza favurihom mill-Qorti Kostituzzjonali fl-2011, l-intimati baqgħu ma wettqux dak li ordnat l-imsemmija sentenza u sallum ma ntemmx il-proċess tat-teħid tal-imsemmija art u l-ħlas lilhom tal-kumpens xieraq;

Illi għal din l-azzjoni, l-intimati laqgħu b'eċċezzjonijiet preliminari u wkoll fil-mertu. Fost l-eċċezzjonijiet preliminari, qalu li l-intimat Avukat Ġenerali ma jmissux tħarrek f'din il-kawża, li l-kawża saret fuq ħaġa li diġa' hija ġudikat, u li, f'kull każ, ir-rikorrenti naqsu li jinqdew b'rimedji ordinarji mogħtijin lilhom mil-liġi u li għadhom jistgħu jieħdu llum ukoll, u għalhekk il-Qorti għandha tqis jekk imisshiex tisma' l-kawża skond dak li jrid il-*proviso* tal-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 4(2) tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta;

Illi s-sentenza tal-lum qiegħda tingħata dwar l-imsemmija eċċezzjonijiet preliminari dwar il-ġudikat u dwar jekk il-Qorti jmisshiex tagħżel li ma tismax il-kawża;

Illi minkejja li l-eċċezzjonijiet huma, fin-natura tagħhom, ta' sura legali, jkun xieraq li jissemmew xi fatti rilevanti li jgħoddu għall-każ. Dan qiegħed jingħad ukoll minħabba li, f'xi każijiet, ikun xieraq li qabel ma l-Qorti tgħaddi biex tqis eċċezzjonijiet bħal dawn, ikollha quddiemha mqar il-qafas taċ-ċirkostanzi li jgħinha ssawwar fehma mad-daqqa t'għajn tal-istedina li tkun qiegħda ssirilha min-naħa tal-intimat li jqanqal eċċezzjonijiet ta' din l-għamla[3];

Illi f'dan il-każ, il-kwestjoni tintrabat ma' biċċtejn art li jinsabu fil-Marsa: waħda tal-kejl ta' elf tmien mija u sebgħa u għoxrin metru kwadru (1,827m^2) u magħrufa bħala "*Tal-Palma*" u l-oħra tal-kejl ta' disa' mija u tmienja u sittin metru kwadru (968m^2) li tinsab fi Triq it-Tiġrija. Iż-żewġ artijiet imissu ma' xulxin. Fl-1973, l-ewwel biċċa art kienet fost artijiet oħrajn li ttieħdu mill-Gvern biex minn fuqhom u f'nofshom tgħaddi triq ġdida – Triq it-Tlettax ta' Diċembru. F'Lulju ta' dik is-sena kien ħareġ Avviż tal-Gvern fil-Gażżetta tal-Gvern li jgħid li l-art kienet ittieħdet b'xiri assolut, imma baqa' ma twassalx fi tmiemu l-proċess tat-teħid tal-art, minkejja li l-proġett tat-triq sar u ntemm;

Illi fl-1975 ittieħdet ukoll it-tieni biċċa art tar-rikorrenti, billi l-Gvern qabad u daħal f'dik l-art bla ma għamel dikjarazzjoni tal-President fil-Gażżetta bħalma kien għamel dwar l-ewwel art;

Illi fl-2007, r-rikorrenti fetħu kawża quddiem din il-Qorti[4] li fiha lmentaw minn ksur tal-jeddijiet fundamentali tagħhom. Attakkaw ukoll xi dispożizzjonijiet tal-Kap 88 kif imdaħħla b'emendi li saru bl-Att I tal-2006. B'sentenza mogħtija fil-5 ta' Mejju, 2009[5], l-ilmenti tar-rikorrenti ntlaqgħu billi nstab li huma kienu ġarrbu ksur tal-artikolu 37 tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni (iżda ma daħlitx fil-kwestjoni dwar jekk kienx hemm ksur ta' smigħ xieraq jew tal-jedd ta'

[3] Kost. **23.6.2006** fil-kawża fl-ismijiet ***Brian Vella vs L-Avukat Ġenerali et***
[4] Rik. Nru. 28/07GCD
[5] Dok "B", f'paġġ. 5 sa 19 tal-proċess

aċċess għal qorti), tat żmien lill-Kummissarju intimat biex jagħmel kulma kien meħtieġ biex jitwettaq il-proċess tat-teħid tal-art, taħt penali ta' elf euro (€ 1,000) kuljum għad-dewmien wara li jgħaddi dak iż-żmien, u tat ukoll kumpens ta' għaxart elef euro (€ 10,000) lir-rikorrenti għaż-żmien minn mindu l-artijiet kienu ttieħdulhom;

Illi b'sentenza mogħtija fl-14 ta' Frar, 2011[6], il-Qorti Kostituzzjonali wettqet l-imsemmija sentenza billi sabet li r-rikorrenti kienu ġarrbu ksur tal-jedd fundamentali tagħhom taħt l-artikolu 37 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 1 tal-Ewwel Protokoll tal-Konvenzjoni, billi tenniet iż-żmien li fih il-Kummissarju intimat kellu jtemm il-proċess għax-xiri tal-art meħuda, u kif ukoll fir-rigward tas-somma likwidata bħala kumpens. Iżda ħassret l-ewwel sentenza f'dak li jirrigwarda l-kundanna għall-penali għad-dewmien;

Illi, minkejja l-għoti tas-sentenzi msemmija, l-proċess tax-xiri u t-teħid tal-artijiet tar-rikorrenti baqa' ma ntemmx. Fi Frar tal-2012[7], ir-rikorrenti ressqu talba biex jinstab li l-Kummissarju intimat kien jaħti għad-disprezz lejn l-awtorita' tal-Qorti talli, minkejja ż-żmien ta' tliet xhur li kien ingħata biex itemm il-proċess tax-xiri ta' ħwejjiġhom, kien ħalla ż-żmien jgħaddi għalxejn u s-sentenza mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali baqgħet ma twettqitx;

Illi r-rikorrenti fetħu din il-kawża fit-18 ta' Frar, 2014;

Illi l-Qorti tibda l-<u>konsiderazzjonijiet legali</u> marbutin mal-eċċezzjonijiet taħt eżami billi tqis l-ewwel l-**eċċezzjoni tal-ġudikat**. L-Awtorita' intimata tgħid li l-mertu ta' din il-kawża diġa' kien trattat u deċiż fis-sentenza li r-rikorrenti jsemmu fir-rikors promotur b'mod li jagħmel din l-azzjoni tagħhom tal-lum bħala waħda improponibbli u inammissibbli. Waqt it-trattazzjoni tal-għeluq, l-għaref difensur tal-imsemmija Awtorita'

[6] Dok "Ċ", f'paġġ. 20 sa 57 tal-proċess
[7] Dok "D", f'paġġ. 58 sa 65 tal-proċess

żied jgħid li l-ġudikat inħalaq bl-għoti tas-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali (fl-14 ta' Frar, 2011) u li r-rimedju mitlub mir-rikorrenti f'din il-kawża diġa' ngħatalhom f'dik is-sentenza;

Illi, għar-rikorrenti, din l-eċċezzjoni mhijiex tajba għaliex l-ilment tagħhom f'din il-kawża tnissel minħabba l-ksur tal-jedd fundamentali li ġarrbu wara li kienet ingħatat l-imsemmija sentenza, u billi din tagħhom tal-lum hija kawża dwar leżjoni attwali u mhux sempliċi eżekuzzjoni ta' sentenza li saret ġudikat, jiġi li lanqas jista' jingħad li hemm l-element tal-"*eadem causa petendi*" li huwa meħtieġ biex isejjes l-eċċezzjoni tal-ġudikat;

Illi llum il-ġurnata hemm qbil ġenerali kemm fid-dottrina u kif ukoll fis-sentenzi tal-Qrati dwar x'inhuwa meħtieġ biex l-eċċezzjoni tal-ġudikat tista' tintlaqa'. Tlieta huma l-elementi li jmisshom jiġu murija minn min iqanqal l-eċċezzjoni biex din isseħħ. Dawn l-elementi huma (a) l-istess oġġett (*eadem res*), (b) l-istess partijiet (*eadem personae*) u (ċ) l-istess mertu (*eadem causa petendi*). Huwa siewi li wieħed iżomm quddiem għajnejh ukoll il-massima li biex dik l-eċċezzjoni tirnexxi jeħtieġ li t-tliet elementi jkunu jikkonkorru għax, fin-nuqqas, ma jistax jingħad li l-ħaġa hija l-istess (*nisi omnia concurrunt, alia res est*);

Illi l-eċċezzjoni tal-ġudikat tissemma fl-artikolu 730 tal-Kodiċi tal-Organiżżazzjoni u Proċedura Ċivili bħala waħda li dwarha għandha tingħata deċiżjoni b'kap għaliha, ukoll jekk tinqata' flimkien mal-mertu fid-deċiżjoni aħħarija;

Illi, kif ingħad f'għadd ta' deċiżjonijiet, l-eċċezzjoni tal-ġudikat għandha bħala sisien tagħha l-interess pubbliku u hija maħsuba biex tħares iċ-ċertezza tal-jeddijiet li jkunu ġew definiti f'sentenza[8], li tbiegħed il-possibilita' ta' deċiżjonijiet li jmorru kontra xulxin u li ttemm il-possibilita' ta' kwestjonijiet li jibqgħu miftuħa bi ħsara tal-jeddijiet stabbiliti bis-sentenza illi tkun ingħatat[9];

Illi minħabba fil-fatt li dik l-eċċezzjoni timmira li twaqqaf azzjoni li jkun altrimenti jistħoqqilha tiġi meqjusa minn qorti, l-eċċezzjoni tal-ġudikat

---

[8] App. Kumm. **5.10.1992** fil-kawża fl-ismijiet ***Herrera noe vs Cassar noe et*** (Kollez. Vol: **LXXVI.ii.489**)
[9] App. Ċiv. **28.6.1973** fil-kawża fl-ismijiet ***Caterina Ġerada et vs Avukat Antonio Caruana*** (mhix pubblikata)

għandha tingħata interpretazzjoni dejqa[10], tant li, f'każ ta' dubju, l-ġudikant għandu jaqta' kontra dik l-eċċezzjoni[11];

Illi, min-naħa l-oħra, dan il-prinċipju huwa mwieżen b'dak l-ieħor daqstant għaqli li, fejn kwestjoni tkun ġiet definita u trattata, s-sentenza ssir irrevokabbli jekk, wara li tiġi appellata jew ritrattata, tiġi konfermata; jew, jekk ma tiġix appellata jew ritrattata fiż-żmien li tippreskrivi l-liġi, ma ssir l-ebda proċedura oħra li tattakka lil dik is-sentenza[12]. Dan il-prinċipju jissaħħaħ meta l-kwestjoni li dwarha tinfetaħ it-tieni kawża tkun diġa' teżisti fil-waqt li tingħata s-sentenza fl-ewwel kawża[13];

Illi meta jitqiesu t-tliet elementi kostitutivi li jsejsu l-eċċezzjoni taħt eżami, għandu joħroġ li dwar tnejn minnhom, f'din il-kawża, ma hemm l-ebda dubju li jirriżultaw. Dan qiegħed jingħad kemm dwar l-element tal-"*eadem personae*" u kemm dwar dak tal-"*eadem res*". Kemm hu hekk, il-partijiet f'din il-kawża u f'dik maqtugħa mill-Qorti Kostituzzjonali fl-14 ta' Frar, 2011, huma kelma b'kelma l-istess. L-istess jista' jingħad għall-qofol tal-kwestjoni, billi din tirrigwarda l-ksur tal-jeddijiet fundamentali tar-rikorrenti minħabba d-dewmien fl-għoti tal-kumpens lilhom dwar l-art li tteħditilhom biex saret it-triq;

Illi l-kwestjoni li jifdal hi dwar jekk huwiex minnu, kif tallega l-Awtorita' intimata, li hemm ukoll l-element tal-"*eadem causa petendi*". Kif ingħad, ir-rikorrenti jisħqu li dan ma jista' qatt ikun għaliex jgħidu li dak li qiegħed jikkawżalhom il-ksur tal-jeddijiet fundamentali minnhom indikati fir-rikors promotur seħħ wara li kienet ingħatat is-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali u għalhekk ma setax kien kompriż u miġbur fl-istess sentenza;

Illi l-kwestjoni tal-identita' tat-talba minn dejjem nisslet dibattitu, ukoll fil-qasam ta' kwestjonijiet li jirrigwardaw ilmenti ta' ksur ta' jeddijiet fundamentali. Ġeneralment, b'dan l-element wieħed jifhem u jirreferi għat-titolu jew kawżali li fuqhom jinbnew it-talbiet tal-kawża. Dwar dan il-punt inqalgħu għadd ta' diffikultajiet matul iż-żmien dwar it-tifsira xierqa li jmissha tingħata lill-frażi l-"istess kawżali" (*eadem causa petendi*), l-iżjed dwar kemm għandha titwessa' t-tifsira tal-identita' bejn dak li jkun ġie deċiż u dak li jkun qiegħed jintalab fit-tieni kawża[14]. Huwa tassew ovvju li l-eċċezzjoni tal-ġudikat tintrabat ma' l-eżistenza ta' sentenza; il-kwestjoni hija jekk tintrabatx biss mal-parti dispożittiva tagħha (fil-kliem

---

[10] P.A. PS **28.3.2003** fil-kawża fl-ismijiet ***Anthony Borġ et vs Anthony Francis Willoughby et***
[11] Ara, per eżempju, App. Ċiv. **5.10.1998** fil-kawża fl-ismijiet ***J. Camilleri vs L. Mallia*** (Kollez. Vol: **LXXXII.ii.305**), u s-sentenzi hemm imsemmija
[12] Ara P.A. **11.3.1949** fil-kawża fl-ismijiet ***Cassar Parnis vs Soler*** (Kollez. Vol: **XXXIII.ii.344**);
[13] P.A. GV **27.6.1995** fil-kawża fl-ismijiet ***A.P. Farruġia noe vs T. Borġ Reveille et*** (Mhix pubblikata)
[14] Kost. **25.1.2013** fil-kawża fl-ismijiet ***John Camilleri vs Avukat Ġenerali***

strettament użati mill-ġudikant fl-ewwel sentenza) jew inkella jekk tintrabatx ukoll mal-konsiderazzjonijiet jew motivazzjonijiet li jintagħmlu u li jwasslu għal dik is-sentenza[15];

Illi f'dan ir-rigward, il-Qorti tqis li biex tabilħaqq jista' jingħad jekk hemmx identita' tal-oġġett tal-kawża bejn l-ewwel kawża maqtugħa b'sentenza u l-kawża li fiha titqajjem l-eċċezzjoni tal-ġudikat, wieħed irid "jeżamina jekk il-kwestjoni li tiġi sollevata bit-tieni domanda ġietx jew le ġja' deċiża bil-ġudikat preċedenti; fi kliem ieħor, jekk il-punt li jiġi diskuss fit-tieni kawża ġiex jew le ġudikat bis-sentenza ta' qabel, jew jekk dik l-ewwel sentenza ħallietx dak il-punt impreġudikat"[16];

Illi l-Qorti tosserva li ġie wkoll għadd ta' drabi mfisser li l-ġudikat isir japplika mhux biss dwar dak li jkun ġie espressament dibattut fil-kawża li s-sentenza tagħha titqiegħed bħala l-bażi tal-eċċezzjoni tal-ġudikat, imma japplika wkoll dwar dak li messu jew seta' ġie diskuss u ma jkunx ġie diskuss mill-parti li kellha interess li tiddiskutih[17]. Il-bidla jew differenza fil-mottivi tal-*causa petendi* fit-tieni proċediment ma jġibx fix-xejn il-ġudikat[18];

Illi din il-Qorti tqis li huwa sewwasew minħabba f'hekk li l-liġi tipprovdi[19] li s-sentenza għandha tkun motivata u li jingħataw ir-raġunijiet li fuqhom il-Qorti tkun sejset id-deċiżjoni tagħha. Huwa minħabba dawk ir-raġunijiet li wieħed jista' jifhem x'ikun wassal lill-Qorti taqta' l-kawża kif fil-fatt qatgħetha. Kien għalhekk li jingħad li d-dispożittiv ta' sentenza mgħandux jittieħed separatament mill-motivat, imma ghandu jiġi minn dan definit u spjegat[20];

Illi minbarra dan, illum huwa aċċettat ukoll li l-ġudikat ma jiġix nieqes jekk kemm-il darba jkun seħħ xi bdil ta' xi ċirkostanza wara li tkun ingħatat is-sentenza li saret ġudikat, ladarba l-fatti, l-ilment u t-talbiet tat-tieni kawża jibqgħu l-istess. Hekk, per eżempju, jgħodd xorta waħda l-

[15] App. Ċiv. **31.3.1952** fil-kawża fl-ismijiet ***Borġ noe vs Farruġia*** (Kollez. Vol.**XXXVI.I.75)**

[16] Ara App. Inf. PS **23.1.2009** fil-kawża fl-ismijiet ***Alfred Lanzon et vs Charles Żammit Cordina***
[17] App. Ċiv. **6.5.2011** fil-kawża fl-ismijiet ***Lambusa Maritime Company Ltd vs Freightzone (Malta) Ltd.***
[18] Ara P.A. FGC **4.6.1999** fil-kawża fl-ismijiet ***Cole Foods Limited vs Accent Clear Traders Company Limited*** (mhix pubblikata) u l-għadd ta' sentenzi hemm imsemmija
[19] Art. 218 tal-Kap 12;
[20] Ara App. Ċiv. **25.4.1938** fil-kawża fl-ismijiet ***Sciberras Trigona vs Sammut et*** (Kollez. Vol: **XXX.i.131**); App. Ċiv. **31.3.1952** fil-kawża fl-ismijiet ***Borġ vs Farruġia*** (Kollez. Vol: **XXXVI.i.76**) u App. Ċiv. **12.5.1958** fil-kawża fl-ismijiet ***Testaferrata Boniċi utrinque*** (Kollez. Vol: **XLII.i.287**)

element tal-ġudikat fejn, wara l-għoti ta' sentenza li saret ġudikat, tinbidel il-ġurisprudenza dwar liġi li tkun tqieset f'dik is-sentenza[21];

Illi fuq kollox, meta tingħata sentenza, l-effikaċja tagħha tgħodd u torbot ukoll għaż-żmien ta' wara li tkun ingħatat[22] u sakemm ma jkunx hemm bdil sostanzjali fiċ-ċirkostanzi li jagħti lok għal kambjament fl-oġġett mertu tal-kawża, ma jistax jingħad li l-effetti ta' dik is-sentenza li tkun saret ġudikat ikunu tabilħaqq inġabu fix-xejn[23];

Illi fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet li għadhom kemm saru, l-Qorti tasal għall-fehma li dan it-tielet element li jsejjes il-ġudikat jirriżulta wkoll. Jekk wieħed jifli sewwa r-rikors promotur, isib li ma hemm xejn mill-ilmenti tar-rikorrenti li jmur lil hinn minn dak li kien diġa' maqtugħ u provdut dwaru fis-sentenza mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali tal-14 ta' Frar, 2011. Jidher li r-rikorrenti jisgħob bihom li l-Qorti Kostituzzjonali kienet ħassret il-penali li l-Ewwel Qorti kienet imponiet fuq il-Kummissarju intimat u jattribwixxu din iċ-ċirkostanza bħala r-raġuni għaliex għadhom ibatu minn nuqqas ta' rimedju. Il-kliem tas-sitt premessa tar-rikors promotur jqiegħdu fil-beraħ dan kollu meta jgħidu "mill-fatti li seħħew wara tali sentenza juru li effettivament tali penali kienet verament konsiljata għaliex mingħajrha, is-sentenza ġiet waħda ineffikaċi li tat riżultat għall-fatt illi l-esponenti kellhom jerġgħu jadixxu din l-Onorabbli Qorti biex id-drittijiet fundamentali tagħhom ma jibqgħux jiġu aktar mittiefsa". Dan joħroġ ukoll mit-tieni talba tagħhom fejn, fost ir-rimedji mitluba, jitolbu li din il-Qorti "anke timponi penali għal kull jum li jgħaddi";

Illi fil-fehma tal-Qorti, dawn il-kliem juru li l-azzjoni tar-rikorrenti tal-lum ma trid xejn aktar milli tiftaħ għall-konsiderazzjoni ta' din il-Qorti lmenti li diġa' hemm deċiżjoni dwarhom fis-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali. Il-"fatti li seħħew wara tali sentenza" jirriżultaw li ma kienu xejn iżjed minn nuqqas ta' żviluppi fil-proċess li l-Qorti Kostituzzjonali kienet ordnat li jsir (u għalhekk, bħala tali, ma jikkostitwixxu l-ebda bdil radikali fiċ-ċirkostanzi li minħabba fihom jista' jerġa' jinfetaħ id-dibattitu b'*eadem causae petendi* ġdid). Fuq kollox, minħabba li huma jqisu li "s-sentenza ġiet waħda ineffikaċi", allura l-konsegwenza loġika li wieħed jislet hi li, b'din l-azzjoni tal-lum, iridu jerġgħu jirrendu effikaċi dak li fil-fehma tagħhom jaħsbu li tilef is-siwi tiegħu. L-istess jingħad meta jsemmu li "d-drittijiet fondamentali tagħhom ma jibqgħux jiġu aktar mittiefsa": dan ma

[21] P.A. (Kost.) AE **11.11.2011** fil-kawża fl-ismijiet ***Matthew Lanzon vs Kummissarju tal-Pulizija*** (konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali **25.2.2013**)
[22] App. Inf. PS **5.3.2010** fil-kawża fl-ismijiet ***Joseph Aġius et vs Maria Fenech***
[23] P.A. (Kost.) TM **15.10.2010** fil-kawża fl-ismijiet ***Anthony Aquilina vs Ir-Repubblika ta' Malta et*** (konfermata mill-Qorti Kostituzzjonali **24.6.2011**)

jistax ma jirreferix għall-istess jeddijiet li l-Qorti Kostituzzjonali iddeċidiet dwarhom u tathom rimedju;

Illi l-Qorti tabilħaqq tifhem il-qagħda li jistgħu jinsabu fiha r-rikorrenti minħabba li, wara medda ta' għexur ta' snin, għadhom ma ħadux dak li jistħoqqilhom wara t-teħid tal-art tagħhom. Imma dan ma jnissilx il-ħtieġa ta' proċediment ġdid fuq l-istess ħaġa, kif jidher li qiegħed isir b'din l-azzjoni tagħhom tal-lum;

Illi fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet li saru, l-Qorti ssib li din l-eċċezzjoni preliminari tal-Awtorita' intimata hija tajba u sejra tilqagħha. Għalkemm l-eċċezzjoni tqajment mill-Awtorita' intimata biss, l-effett tal-ilqugħ tagħha jorbot lill-partijiet kollha fil-kawża;

Illi wkoll, ladarba sejra tintlaqa' l-eċċezzjoni tal-ġudikat, ma huwiex meħtieġ li l-Qorti tistħarreġ ukoll l-eċċezzjoni preliminari l-oħra dwar jekk imisshiex twettaq id-diskrezzjoni tagħha li tisma' l-kawża;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi:

Tilqa' l-eċċezzjoni preliminari tal-Awtorita' intimata u ssib li l-azzjoni attriċi hija milquta mill-ġudikat maħluq bis-sentenza mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali fl-14 ta' Frar, 2011, fil-kawża fl-ismijiet premessi (Rik. Nru. 28/2007);

Teħles lill-intimati mill-ħarsien tal-ġudizzju safejn l-azzjoni attriċi hija milquta mill-imsemmi ġudikat; u

Tordna li r-rikorrenti jħallsu l-**ispejjeż tal-kawża.**

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------